

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Кафедра філології та методики початкової освіти

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної і
навчальної роботи та рекрутації
проф. Гаврилюк С. В.

Протокол № 2 від 17.10. 2018 р.

ПРОГРАМА
вибіркової навчальної дисципліни

ОСНОВИ РИТОРИКИ

підготовки Магістр
(назва освітнього ступеня)

спеціальності 012 – Дошкільно освіта
(шифр і назва спеціальності)

освітньої програми (спеціалізації) Дошкільна освіта.

Програма навчальної дисципліни «Основи риторики» підготовки Магістр, галузі знань 01 – Освіта, спеціальності 012 – Дошкільна освіта, за освітньої програмою Дошкільна освіта

Розробник: кандидат філологічних наук, доцент Фенко М. Я.

Рецензент: доктор філологічних наук, професор Мірченко М. В.

Програма навчальної дисципліни затверджена на засіданні кафедри філології та методики початкової освіти

протокол № 2 від 13 вересня 2018 р.

Завідувач кафедри: _____ проф. Кузава І. Б.

Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною комісією факультету педагогічної освіти та соціальної роботи

протокол № 1 від 12 вересня 2018 р.

Голова науково-методичної комісії факультету _____ доцент Антонюк В. З.

Програма практики схвалена науково-методичною радою Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	01 – Освіта 012 – Дошкільна освіта Дошкільна освіта Магістр	Нормативна/Вибіркова
Кількість годин/кредитів 120/4		Рік навчання <u> 2 </u>
		Семестр <u> 1-ий </u>
ІНДЗ: <u>немає</u>		Лекції <u> 16 </u> год.
		Практичні <u> 20 </u> год.
		Самостійна робота <u> 76 </u> год.
		Консультації <u> 8 </u> год.
	Форма контролю: залік	

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Заочна форма навчання	01 – Освіта 012 – Дошкільна освіта Дошкільна освіта Магістр	Нормативна/Вибіркова
Кількість годин/кредитів 120/4		Рік навчання <u> 2 </u>
		Семестр <u> 1-ий </u>
ІНДЗ: <u>немає</u>		Лекції <u> 8 </u> год.
		Практичні <u> 8 </u> год.
		Самостійна робота <u> 88 </u> год.
		Консультації <u> 16 </u> год.
	Форма контролю: залік	

2. АНОТАЦІЯ КУРСУ:

Сучасні вимоги до професійної підготовки фахівців зумовили нові завдання вищої школи, одним із яких є формування комунікативної компетентності майбутнього педагога.

Специфіка педагогічної діяльності передбачає оволодіння навичками спілкування у визначеному професійному колективі, уміннями, що забезпечують вирішення завдання, які становлять сутність професійної педагогічної діяльності.

У професійній підготовці вчителів початкової школи домінуючими постають такі особливості, як: досягнення основних цілей навчання; успішне вирішення різноманітних навчально-методичних і виховних завдань засобами вмілого педагогічного спілкування, володіння професійним мовленням, нормами мовленнєвої поведінки, що забезпечують результативність і ефективність діяльності педагога. Тому вагомою постає проблема набуття та вдосконалення комунікативно-творчої діяльності вчителя.

Проблема оволодіння основами професійного мовлення ґрунтована на єдиній концепції, створена на базі цілісного курсу для студентів педагогічного вузу. Основою цієї концепції постає дисципліна “Основи риторики”, спрямована на пошуки, теоретичне осмислення та практичне втілення оптимальних шляхів оволодіння ефективним, успішним, результативним професійним мовленням.

Знання загальних законів риторики – це суспільна потреба, пов’язана з практичною діяльністю людини. У риторичі як області гуманітарного знання розроблено закони й принципи мовленнєвої поведінки, описані практичні можливості їхнього застосування, що дасть змогу досягти головної мети спілкування – забезпечать взаєморозуміння між людьми вербальними засобами мови.

Оволодіння основами красномовства забезпечує вирішення проблеми формування комунікативної компетентності майбутнього вихователя, тому що дозволяє конкретизувати основні положення загальної риторики, продемонструвати специфіку застосування правил риторики в реальній мовленнєвій практиці, визначити теоретичний і практичний аспекти оволодіння професійним мовленням.

3. КОМПЕТЕНЦІЇ

До кінця навчання студенти будуть компетентними у таких питаннях:

- інструментальні компетентності, що акумулюють когнітивні, методологічні, технологічні та лінгвістичні здатності;
- міжособистісні компетентності, що полягають у системі соціальних навичок, ґрунтованих на соціальній взаємодії та співпраці;
- системні компетентності: здатності. Уміння та навички, що стосуються системи в цілому (поєднання розуміння, сприйнятливості та знань);
- мотиваційний – для того щоб на високому рівні виконувати свої професійні обов’язки, педагог, у першу чергу, повинен бути зацікавлений у своїй діяльності;
- спеціально-предметний – формування знань, вмінь, навичок, досвіду із спеціальних дисциплін;
- психолого-педагогічний – характеризує рівень підготовки педагога з дисциплін психолого-педагогічного та гуманітарного циклу;
- методичний або дидактичний – полягає в оволодінні педагогом системою наукових психолого-педагогічних та предметних умінь і навичок, які ґрунтуються на знанні засобів, шляхів, умов, форм, методів й прийомів педагогічних впливів та їх ефективному використанні у навчально-виховному процесі;
- особистісний – характеризується набуттям майбутнім педагогом цілого набору особистісних якостей, які обов’язково мають бути притаманні професійно-компетентному педагогу: чесність, людяність, терпимість, порядність, чуйність, доброзичливість, відповідальність та інші;
- комунікативний – уміння педагога спілкуватись, співпрацювати з учнями, їх батьками, колегами;
- організаційно-управлінський – педагог повинен уміти як належним чином організувати навчально-виховний процес, так і спостерігати та управляти цим процесом, вчасно виявляти недоліки в організації НВП та виправляти чи корегувати їх;
- експериментально-дослідницький – уміння та навички підбирати необхідні методики, проводити відповідні експериментальні дослідження та робити аргументовані висновки на основі отриманих результатів, тобто вміння аналізувати та оцінювати;
- рефлексивність та самостійність – самоосвіта, самоаналіз, самомотивація, самооцінка, самокритичність тощо.

4. ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

Оцінювання навчальних досягнень студентів із дисципліни “Основи риторики” здійснюємо за 100 бальною шкалою. Сюди належить оцінювання студента за кожну тему, оцінку за ІНДЗ, підсумковий модульний контроль.

Оцінювання за тему здійснюємо за 5-ти бальною шкалою, при цьому враховуємо виконання ним самостійної роботи з відповідної теми.

Для визначення кількості балів за тему викладач керується такими критеріями:

3 балів ставимо в тому випадку, якщо при вивченні теми показано осмислене розуміння теоретичних і практичних положень, матеріал викладено чітко, логічно, грамотно. Знання, вміння й навички студента повністю відповідають вимогам програми. Зокрема, студент:

- усвідомлює нові для нього лінгвістичні факти, ідеї, уміє доводити передбачені програмою теоретичні твердження з достатнім обґрунтуванням;
- під керівництвом викладача знаходить джерела інформації та самостійно використовує їх; розв’язує завдання з повним поясненням і обґрунтуванням.

2,5 бала ставимо, якщо при вивченні теми показано розуміння теоретичних питань і виконання на належному рівні практичних завдань, проте наявні окремі несуттєві помилки у відповідях студента. Студент володіє визначеним програмою навчальним матеріалом; розв’язує завдання, передбачені програмою, із частковим поясненням; частково аргументує теоретичний матеріал та виконання завдань.

2 бали ставимо тоді, коли студент ілюструє означення лінгвістичних понять, формулювань правил та ілюстрування їх власними прикладами; самостійно розв’язує завдання обов’язкового рівня з достатнім поясненням.

1,5 бала ставимо у тому разі, коли студент має фрагментарні знання при незначному загальному обсязі, менше половини навчального матеріалу, за відсутності сформованих умінь та навичок; під час відповіді припускається суттєвих помилок. Студент демонструє нецілісні знання.

1 бал ставимо в тому разі, коли за допомогою викладача студент розпізнає окремі об’єкти, явища та факти навчального матеріалу; під час відповіді припускається суттєвих помилок.

Самостійна робота студентів, як правило, включає опрацювання додаткових питань із теми та виконання системи вправ практичного характеру. Ефективність самостійної роботи студента виявляємо на практичних заняттях. Самостійна робота студентів полягає в написанні промов на певні теми, а також у виконанні системи вправ із кількох визначених тем. Робота студентів подається у вигляді цілісного навчального проекту (за об’ємом до 20 арк.). При визначення кількості балів за самостійну роботу викладач керується такими критеріями:

10 балів (максимальна кількість) ставимо в тому випадку, якщо студент підготував реферат, що повністю розкриває зміст цієї теми, правильно оформив літературу, висловив свою власну точку зору. А також вміє застосувати вивчений матеріал для власних аргументованих суджень у практичній діяльності, здатен самостійно вивчати матеріал; самостійно знаходить інформацію.

Кількість балів зменшується відповідно до відсотку виконання завдань.

Підсумковий контроль із певного модуля здійснюємо у формі контрольних модульних завдань. Максимальна кількість балів, що може бути отримана студентами – **60 балів**. Ставимо в тому випадку, коли студент має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності у навчальній діяльності, вирішує складні проблемні завдання, уміє ставити та розв’язувати проблеми, самостійно здобувати й використовувати інформацію, самостійно виконує науково-дослідницьку роботу; логічно та творчо викладає матеріал в усній та письмовій формі; розвиває свої обдарування і нахили, самостійно виконує 100 % від загальної кількості тестів.

Кількість балів зменшується відповідно до відсотку виконання завдань.

Розподіл балів за модулями

Поточний контроль (макс = 40 балів)											Модульний контроль (макс = 60 балів)		Сума	
Модуль I											Модуль II	Модуль III		
Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2				Змістовий модуль 3		Змістовий модуль 4		Самостійна робота	МКР № 1	МКР № 2	
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11				
3	3	3	3	3	3	3	3	3	1,5	1,5	10	30	30	100

Шкала оцінювання

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка	
	для екзамену	для заліку
90 – 100	Відмінно	Зараховано
82 – 89	Дуже добре	
75 - 81	Добре	
67 -74	Задовільно	
60 - 66	Достатньо	
1 – 59	Незадовільно	Незараховано (з можливістю повторного складання)

**5.1. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
(ДЕННА ФОРМА НАВЧАННЯ)**

Назви змістових модулів і тем	Усього	Кількість годин			
		Лекції	Практичні	Консультації	Самостійна робота
1	2	3	4	5	6
МОДУЛЬ I					
КРАСНОМОВСТВО ЯК МИСТЕЦТВО ТА НАУКА					
Тема 1. Риторика – наука про ораторське мистецтво.		1	2		6
Тема 2. Основні роди, види та жанри красномовства.		2	2	1	7
Тема 3. Класична риторика: основні закономірності.		1	2	1	7
Разом за модулем 1		4	6	2	20
МОДУЛЬ II					
ОРАТОРСЬКЕ МИСТЕЦТВО: ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ТА ПЕРЕДУМОВИ ЙОГО ФОРМУВАННЯ					
Тема 4. Ораторське мистецтво: передумови формування.		1	1		7
Тема 5. Ораторське мистецтво Стародавнього Риму.		2	2	1	7
Тема 6. Розвиток красномовства в середні віки та в епоху Відродження.		2	2	1	7
Тема 7. Вітчизняне красномовство.		1	1		7
Разом за модулем 2		6	6	2	28
МОДУЛЬ III					
ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ЗАГАЛЬНОЇ РИТОРИКИ					
Тема 8. Промова: методика й етапи підготовки.		1	2	1	6
Тема 9. Публічний виступ. Структура ораторського твору.		2	2	1	6
Разом за модулем 3		3	4	2	12
МОДУЛЬ IV					
ОРАТОР І РИТОРИЧНЕ МИСТЕЦТВО					
Тема 10. Образ оратора та його типи.		1	2	1	8
Тема 11. Оратор та аудиторія. Образ аудиторії.		3	2	1	8
Разом за модулем 4		3	4	2	16
Разом	120	16	20	8	76

**5.2. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
(ЗАОЧНА ФОРМА НАВЧАННЯ)**

Назви змістових модулів і тем	Усього	Кількість годин			
		Лекції	Практичні	Консультації	Самостійна робота
1	2	3	4	5	6
МОДУЛЬ I КРАСНОМОВСТВО ЯК МИСТЕЦТВО ТА НАУКА					
Тема 1. Риторика – наука про ораторське мистецтво.			1	1	8
Тема 2. Основні роди, види та жанри красномовства.		1	1	2	8
Тема 3. Класична риторика: основні закономірності.		1		1	8
Разом за модулем 1		2	2	4	24
МОДУЛЬ II ОРАТОРСЬКЕ МИСТЕЦТВО: ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ТА ПЕРЕДУМОВИ ЙОГО ФОРМУВАННЯ					
Тема 4. Ораторське мистецтво: передумови формування.			1	1	8
Тема 5. Ораторське мистецтво Стародавнього Риму.		1	1	2	8
Тема 6. Розвиток красномовства в середні віки та в епоху Відродження.		1		2	8
Тема 7. Вітчизняне красномовство.				1	8
Разом за модулем 2		2	2	6	32
МОДУЛЬ III ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ЗАГАЛЬНОЇ РИТОРИКИ					
Тема 8. Промова: методика й етапи підготовки.			1	1	8
Тема 9. Публічний виступ. Структура ораторського твору.		2	1	2	8
Разом за модулем 3		2	2	3	16
МОДУЛЬ IV ОРАТОР І РИТОРИЧНЕ МИСТЕЦТВО					
Тема 10. Образ оратора та його типи.			1	1	8
Тема 11. Оратор та аудиторія. Образ аудиторії.		2	1	2	8
Разом за модулем 4		2	2	3	16
Разом	120	8	8	16	88

6. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ

1. Підготувати круглий стіл на тему: “Я – студент ХХІ століття”.

Необхідно сформулювати ініціативну групу студентів, які сформулюють перелік питань для обговорення, обдумають порядок проведення заходу та учасників круглого столу. Доцільно опрацювати літературу, пов'язану з тематикою круглого столу.

2. Підготувати та провести конкурс на проголошення ювілейних промов із нагоди: а) дня народження вашого приятеля; б) ювілею вашого керівника; в) відкриття фірми; г) вручення нагороди.

3. Написати навчальний проект на одну із запропонованих тем:

1. *Риторика в системі професійної підготовки студентів, майбутніх фахівців України.*

2. *Яким я хочу бачити світ через 20 років?*

3. *Культура і студентство.*

4. *Мистецтво у моєму житті.*

5. *Слово і музика. Музика слова.*

6. *Що нам необхідніше: комп'ютер чи книга?*

7. *Література (поезія) в житті молоді людини.*

8. *Забуті імена (літератури, музики, живопису).*

9. *Студентське дозвілля! Чи не заважає воно навчанню?*

10. *Батьки і діти.*

11. *Чому в мене немає друзів?*

12. *Друзі в моєму житті.*

13. *Чи потрібна культура людині?*

14. *Чи варто знати норми етикету?*

15. *Чи зможе краса врятувати світ?*

16. *Чи буває гарне потворним?*

17. *Що таке зло?*

18. *Зло в житті людини?*

19. *СНІД – “чума” ХХІ століття.*

20. *Я – проти наркотиків.*

21. *Проблема наркоманії та деградації молоді.*

22. *Чи мають значення сни.*

23. *Реклама та її роль у житті суспільства.*

24. *Вплив фільмів на психіко-естетичний розвиток молоді.*

25. *Для чого потрібні закони.*

26. *Реальність і домисли в житті суспільства.*

27. *Правосуддя в нашому житті.*

28. *Сучасний шлюб та його перспективи.*

29. *Найменше ми знаємо своїх близьких.*

30. *Проблеми сучасної освіти.*

31. *Риторика Давньої Греції.*

32. *Риторика та софістика.*

33. *Риторика Сократа і Платона.*

34. Сократичні діалоги – новий етап розвитку риторики.
35. Демосфен і його роль у розвитку ораторського мистецтва.
36. Риторика Аристотеля.
37. Проблема стилю Аристотеля.
38. Міркування Аристотеля про композицію промови.
39. Видатні давньогрецькі риторичи.
40. Аналіз епідейктичної промови Георгія “Похвала Олені”.
41. Марк Тулій Цицерон про риторичну освіту.
42. Марк Тулій Цицерон про стилі виступу та риторичну техніку.
43. Ораторське мистецтво Стародавньої Греції.
44. Демосфен – найвидатніший оратор Давньої Греції.
45. Розвиток красномовства в Давньому Римі.
46. Риторика та раннє християнство.
47. Становлення християнської гомілетики.
48. Особливості візантійської риторичи.
49. Риторика в системі середньовічної освіти.
50. Гуманістичне світорозуміння епохи Відродження.
51. Ораторське мистецтво Нового часу.
52. Розвиток риторичи в Україні.
53. Провідні риторичи Київської Русі.
54. Роль Києво-Могилянської академії в розвитку риторичи на Україні.
55. Феофан Прокопович – видатний слов’янський оратор.
56. Риторичні традиції Києво-Могилянської академії.
57. Видатний український любомудр Григорій Сковорода.
58. Риторичний ренесанс України (XVII–XVIII ст.).
59. Українська риторична спадщина.
60. Роль М. Ломоносова в розвитку слов’янської риторичи.
61. Історичні шляхи українського риторичного слова.
62. Визначні пам’ятки риторичної літератури Київської Русі.
63. Жанр “слова” та його функції в літературі київського часу.
64. Неориторика та її відмінності від класичної риторичи.
65. Лінгвістична риторика (загальна характеристика).
66. Аргументована риторика (загальна характеристика).
67. Статус української культури в польсько-литовській державі та статус української риторичи.
68. Доля українського слова в самодержавній Росії та Австро-Угорській імперії.
69. Трагедія та ренесанс українського риторичного слова.
70. Види красномовства та сфери його вжитку.
71. Сучасне ораторське мистецтво: проблеми та перспективи розвитку.
72. Ораторський талант – індивідуальність у красномовстві.

4. Підготувати суд-імпровізацію (щонайменше п’ять учасників: позивач, підсудний, прокурор, адвокат, свідок тощо). Спробуйте інсценувати розгляд справи в суді з відповідними ораторськими виступами.

7. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Абрамович С. Д. Риторика : [учеб. пособие] / С. Д. Абрамович, М. И. Гураль, М. Ю. Чикарькова. – Черновцы : Рута, 2000. – 84 с.
2. Аверинцев С. С. Риторика и истоки европейской литературной традиции : [кн. для читателей, интересующихся риторикой] / С. С. Аверинцев. – М. : Школа «Языки русской культуры», 1996. – 448 с.
3. Адамов Е. А. Личность лектора : [науч.-поп. изд. для лекторов, преподавателей и слушателей народных университетов, школ молодого лектора] / Е. А. Адамов. – М. : Знание, 1985. – 64 с.
4. Александров Д. Н. Риторика : [учеб. пособие для студ. вузов] / Д. Н. Александров. – М. : ЮНИТИ – ДАНА, 1999. – 534 с.
5. Андреев В. И. Деловая риторика: практический курс делового общения и ораторского мастерства : [кн. для преподавателей, студ., старшеклассников] / В. И. – Андреев. – М. : Нар. образование, 1995. – 208 с.
6. Античные риторика : [собр. текстов, ст., комментарии и обобщения] / [под ред. А. А. Тахо-Годэ]. – М. : Изд-во МГУ, 1978. – 352 с.
7. Апресян Г. З. Ораторское искусство : [учеб. пособие для студ.] / Г. З. Апресян. – [3-е изд., перераб. и доп.] – М. : Изд-во МГУ, 1978. – 280 с.
8. Бабич Н. Д. Основы культуры мовлення : [навч. посіб. для студ. унівтів] / Н. Д. Бабич. – Львів : Світ, 1990. – 232 с.
9. Бадмаев Б. Ц. Психология обучения речевому мастерству : [учеб. пособие] / Б. Ц. Бадмаев, А. А. Малышев. – М. : ВЛАДОС, 1999. – 224 с.
10. Безменова Н. А. Очерки по теории и истории риторики : [монография для филологов] / Н. А. Безменова. – М. : Наука, 1991. – 216 с.
11. Бороздина Г. В. Психология делового общения : [учеб. пособие для преподавателей и студ.] / Г. В. Бороздина. – М. : ИНФРА – М. : [б. и.], 1998. – 224 с.
12. Браун Л. Имидж – путь к успеху : [кн. для широкого круга читателей] / Л. Браун ; [пер. с англ. Л. Царук]. – СПб. : Питер Пресс, 1996. – 288 с.
13. Вагапова Д. Х. Риторика в интеллектуальных играх и тренингах : [учеб. пособие для преподавателей и учеников школ, лицеев, гимназий, ин-тов] / Д. Х. Вагапова. – [2-е изд.] – М. : Цитадель, 2001. – 460 с.
14. Вандишев В. М. Риторика: экскурс в історію вчень і понять : [навч. посіб. для широкої аудиторії студ., викладачів і всіх, хто цікавиться історією та сучасним станом розвитку ораторського мистецтва] / В. М. Вандишев. – К. : Кондор, 2003. – 264 с.
15. Волков А. А. Основы русской риторики : [учеб. пособие для студ. вузов] / А. А. Волков. – М. : Изд-во МГУ, 1996. – 248 с.
16. Выготский Л. С. Мышление и речь : собр. соч. : в 6 т. / Л. С. Выготский ; [под ред. В. В. Давыдова]. – М. : Педагогика, 1982. – Т. 2 : Проблемы общей психологии. – 504 с.
17. Гетманова А. Д. Логика : [учеб. пособие для пед. учеб. заведений] / А. Д. Гетманова. – М. : Новая шк., 1995. – 416 с.
18. Глазунов С. В. Основы ораторського мистецтва та методики проведення навчальних занять : [навч. посіб. для вищ. навч. закл.] / С. В. Глазунов. – Дніпропетровськ : РВВ ДНУ, 2001. – 144 с.

19. Голуб Н. Б. Риторика у вищій школі : [монографія для студ. вищ. навч. пед. закл., магістрів, асп., учителів, викладачів і всіх, хто цікавиться проблемами риторики] / Н. Б. Голуб. – Черкаси : Брама–Україна, 2008. – 400 с.
20. Гурвич С. С. Основи риторики : [навч. посіб. для студ. вузів] / С. С. Гурвич, В. Ф. Погорілко, М. А. Герман. – К. : Вища шк., 1978. – 173 с.
21. Дзюбенко О. Г. Культура дискусій : [кн. для керівників, педагогов, широкого круга читателів] / О. Г. Дзюбенко, Т. В. Присяжний. – Київ : Політиздат України, 1990. – 159 с.
22. Ерастов Н. П. Культура мислення лектора : [науч.-поп. серія для лекторів, пропагандистів] / Н. П. Ерастов. – М. : Знання, 1989. – 64 с.
23. Ерастов Н. П. Культура публічного виступлення. Бесіди з починаючим оратором : [кн. для широкого круга читателів] / Н. П. Ерастов. – Ярославль : Верхне-Волжское книж. изд-во, 1972. – 103 с.
24. Зарецкая Е. Н. Риторика: теория и практика речевой коммуникации : [моногр. для широкого круга настоящих и будущих спец.] / Е. Н. Зарецкая. – М. : Дело, 1998. – 480 с.
25. Зеленецкий К. П. Исследования о риторике : [науч.-поп. изд. для широкого круга читателей] / К. П. Зеленецкий. – М. : Знание, 1991. – 63 с.
26. Зязюн І. А. Краса педагогічної дії : [навч. посіб. для вчителів, асп., студ. серед. та вищ. навч. закл.] / І. А. Зязюн, Г. М. Сагач. – К. : Укр.-фін. ін-т менеджменту і бізнесу, 1997. – 302 с.
27. Капська А. Й. Педагогіка живого слова : [навч.-метод. посіб.] / А. Й. Капська. – К. : ІЗМН, 1997. – 140 с.
28. Карнеги Д. Прихоти удачі. Як виробити впевненість в собі і впливати на людей, виступаючи публічно? : [кн. для широкого круга читателів] / Д. Карнеги ; [пер. с англ. Ф. П. Красавина]. – Минск : Парадокс, 1996. – 432 с.
29. Ключев Е. В. Риторика (Инвенция. Диспозиция. Элокуция) : [учеб. пособие для вузов] / Е. В. Ключев. – М. : «ПРИОР», 1999. – 272 с.
30. Коваленко С. М. Сучасна риторика : [навч.-практ. посіб. для учнів, учителів-філологів, студ. філол., пед., юрид. ф-тів вищ. навч. закл.] / С. М. Коваленко. – Тернопіль : Мандрівець, 2007. – 184 с.
31. Корнилова Е. Н. Риторика – искусство убеждать. Своеобразие публицистической речи античной эпохи : [учеб. пособие] / Е. Н. Корнилова. – М. : Изд-во УРАО, 1998. – 208 с.
32. Кравець Л. Риторика: від джерел до сучасності / Людмила Кравець // Дивослово, 2000. – № 6. – С. 44–46.
33. Красномовство : навч. посіб. / Марія Фенко, Зоряна Мацюк. – Луцьк : Вежа-Друк, 2015. – 252 с.
34. Куньч З. Й. Риторичний словник : [довідникове вид. для студ. і науковців] / З. Й. Куньч. – К. : Рідна мова, 1997. – 341 с.
35. Ломоносов М. В. Избранные философские произведения / М. В. Ломоносов ; [под общ. ред. и с предисл. Г. С. Васецкого] – М. : Госполитиздат, 1950. – 758 с.
36. Ломоносов М. В. Полное собрание починений / М. В. Ломоносов. – М. ; Л., 1952. – Т. 7 : Труды по филологии, 1739–1758. – 995 с.

37. Лотман Ю. М. Риторика: избранные статьи : в 3-х т. : [кн. для спец., интересующихся проблемами речи] / М. Ю. Лотман. – Таллинн : Александра, 1992. – [Т. 1]. – 479 с.
38. Львов М. Р. Риторика : [учеб. пособие] / М. Р. Львов. – М. : Academia, 1995. – 256 с.
39. Мацько Л. І. Риторика : [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.] / Л. І. Мацько, О. М. Мацько. – К. : Вища шк., 2003. – 311 с.
40. Савенкова Л. О. Педагогічна риторика : [навч. посіб.] / Л. О. Савенкова – К. : КНЕУ, 2009. – 298 с.
41. Сагач Г. М. Загальна риторика: сучасна інтерпретація : [навч. посіб. для викладачів вузів, учителів, асп., студ.] / Г. М. Сагач, О. А. Юніна. – К. : Т-во «Знання України», 1992. – Ч. 1. – 143 с.
42. Сагач Г. М. Золотослів : [навч. посіб. для серед. і вищ. навч. закл.] / Г. М. Сагач. – К. : Райдуга, 1993. – 378 с.
43. Сагач Г. М. Золотослів : [навч. посіб. з риторики для серед. і вищ. навч. закл. України] / Г. М. Сагач. – К. : Школяр, 1998. – Ч. 1. – 253 с.
44. Сагач Г. М. Золотослів : [навч. посіб. з риторики для серед. і вищ. навч. закл. України] / Г. М. Сагач. – К. : Школяр, 1998. – Ч. 2. – 253 с.
45. Сагач Г. М. Похвальне красномовство : [практ. посіб. для вчителів, студ. серед. та вищ. навч. закл.] / Г. М. Сагач – К. : ІЗМН, 1996. – 156 с.
46. Сагач Г. М. Риторика в інтелектуальних іграх : [метод. рек. для лекторів-методистів, игротехніків, широкий круг читателів] / Г. М. Сагач, Е. А. Юніна. – Киев : Знание, 1990. – 28 с.
47. Сагач Г. М. Риторика : [навч. посіб. для студ. серед. і вищ. навч. закл.] / Г. М. Сагач. – [вид. 2-ге, переробл. і доповн.]. – К. : Вид. дім «Ін Юре», 2000. – 568 с.
48. Сагач Г. М. Словник-мінімум термінів красномовства : [лексикографічна праця для викладачів вузів, учителів, аспірантів, студентів] / Г. М. Сагач. – К., 1992. – 78 с.
49. Сопер П. Основы искусства речи : [кн. для учащ. и студ. всех форм обуч.] / П. Сопер. ; [пер. с. англ. С. Д. Чижовой]. – М. : Просвещение, 1992. – 416 с.
50. Стернин И. А. Практическая риторика : [учеб. пособие для студ. вузов] / И. А. Стернин. – М. : Издат. центр «Академия», 2003. – 270 с.
51. Стец В. А. Основы ораторського мистецтва : [навч. посіб.] / В. А. Стец, І. І. Стец, М. Ю. Костючик. – Тернопіль : Екон. думка, 1998. – 60 с.
52. Томан І. Мистецтво говорити : [наук.-поп. кн. для широкого кола читачів] / І. Томан ; [пер. з чес. В. І. оменця]. – [3-тє вид.]. – К. : Україна, 1996. – 269 с.
53. Фіцула М. М. Педагогіка : [навч. посіб. для студ. вищ. пед. закл. освіти] / М. М. Фіцула. – К. : Академія, 2000. – 544 с.
54. Чепіга І. П. Учительні евангелія як жанр ораторсько-проповідницького письменства / І. П. Чепіга // Мовознавство. – 1995. – № 6. – С. 39–46.

8. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЗАЛІКУ

1. Чому красномовство розглядають як лінгводидактичну науку?
2. Порівняйте класичну та сучасну риторику.
3. З'ясуйте мету, предмет і завдання риторики як науки й навчальної дисципліни.
4. Охарактеризуйте предмет красномовства в горизонтальному та вертикальному вимірах.
5. Які основні роди, види та жанри красномовства виокремлено науковцями?
6. Назвіть характерні риси академічного красномовства.
7. У чому специфіка парламентського та дипломатичного красномовства?
8. Які характерні риси притаманні церковно-богословському красномовству?
9. Порівняйте лекційно-пропагандистське та рекламне красномовство.
10. Що вам відомо про мистецтво полеміки?
11. Які правила, технології та вимоги еристики вам відомі?
12. Назвіть основоположні розділи класичної риторики, схарактеризуйте їх.
13. Які основні поняття риторики відомі вам?
14. З'ясуйте основні закони красномовства.
15. Охарактеризуйте концептуальний закон.
16. Які особливості закону ефективної комунікації відомі вам?
17. Проаналізуйте стратегічний і тактичний закони красномовства.
18. Розкажіть про закон моделювання аудиторії.
19. У чому полягає вагомість системно-аналітичного закону?
20. З'ясуйте специфіку мовленнєвого закону риторики.
21. Чому риторику вважають комплексною наукою?
22. Доведіть міфологічну теорію походження красномовства.
23. Охарактеризуйте особливості красномовства культури Сходу.
24. Назвіть передумови виникнення та розвитку красномовства в Стародавній Греції.
25. Історія та досвід давньогрецької риторики.
26. Кого вважають основоположником античної риторики?
27. У чому зміст риторики Горгія?
28. Риторичне вчення Арістотеля.
29. Назвіть ключові положення красномовства Сократа.
30. Софісти та їх учення.
31. Ораторство Демосфена.
32. Риторика Платона.
33. Історія та досвід давньоримської риторики.
34. У чому зміст ораторського мистецтва Цицерона.
35. Цицерон про образ оратора.
36. Охарактеризуйте Гая Юлія Цезаря як видатного оратора, полководеця, політика, письменника.
37. Квінтіліан і його «Керівництво до ораторського мистецтва».

38. Охарактеризуйте тенденції розвитку красномовства в Римській імперії.
39. Назвіть особливості красномовства в середні віки та епоху Відродження.
40. Біблія як джерело риторичних засобів.
41. Притчі Ісуса Христа.
42. Який внесок у розвиток проповідництва зробили Аврелій Августин і Фома Аквінський?
43. Виділіть особливості проповідей-повчань Василя Великого, Григорія Богослова, Іоанна Златоуста.
44. Охарактеризуйте візантійську теорію риторики.
45. Патристика як ораторська проза.
46. Розкрийте історичні шляхи українського риторичного слова.
47. Петро Могила й Іван Вишенський як мислителі та полемісти.
48. Які особливості красномовства в Києво-Могилянській академії?
49. Окресліть напрями риторичної діяльності Григорія Сковороди та Феофана Прокоповича.
50. М. Ломоносов як теоретик й учитель красномовства.
51. Сучасний стан розвитку риторики.
52. Назвіть риторичні ознаки послань Івана Вишенського.
53. Охарактеризуйте риторичне вчення Феофана Прокоповича.
54. Назвіть характерні риси неориторики (*Rethorica nova*), представниками якої є Р. Барт, Х. Перельман, К. Варга.
55. У чому полягає внесок Д. Карнегі в розвиток красномовства?
56. Назвіть ключові положення риторики Френсіса Бекона.
57. Охарактеризуйте стан сучасної риторичної думки в Україні та перспективи її розвитку.
58. Що таке промова?
59. Окресліть три основних етапи підготовки промови: докомунікативний, комунікативний і посткомунікативний.
60. Назвіть основні типи промов.
61. Із яких частин складається промова?
62. Які способи виголошення промови?
63. Назвіть основні недоліки композиції.
64. Композиційні прийоми побудови промови.
65. Охарактеризуйте закони логіки.
66. Визначте закони логіки в практиці риторики.
67. Які основні елементи усного виступу?
68. Аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, їх характеристика.
69. У чому різниця між дедукцією та індукцією?
70. Логічні помилки та способи їх уникнення.
71. Основні принципи елокуції.
72. Назвіть елементи художності та літературні прийоми в мові оратора.
73. Засоби мовного впливу вчителя початкової школи.
74. Тропи та їх роль у процесі навчання молодших учнів.
75. Яка роль стилістичних фігур у навчально-виховній діяльності.
76. Методика запам'ятовування структури й змісту виступу.

77. Охарактеризуйте чотири варіанти підготовки до виступу та його виголошення.
78. Техніка відтворення тексту матеріалу.
79. Що таке стилістичні фігури?
80. Що таке мовна правильність і краса в промові?
81. Охарактеризуйте структуру ораторського твору.
82. Які види аргументів ви можете назвати?
83. Мовні засоби аргументів та образності.
84. Які мовні засоби полеміки ви знаєте?
85. Мовні засоби дискусії.
86. Яка структура спору?
87. Типи доказів та спростувань.
88. Назвіть критерії риторичного аналізу промови.
89. Яким ви уявляєте образ класичного оратора?
90. Охарактеризуйте типи ораторів.
91. Як ви трактуєте поняття «аудиторія»?
92. Назвіть ключові ознаки аудиторії.
93. Які прийоми подолання опору аудиторії вам відомі?
94. Як ви розумієте поняття «тактика оратора»?
95. Назвіть основні принципи тактики оратора.
96. Охарактеризуйте прийоми тактики оратора.
97. Які виокремлюють способи тактики оратора?
98. Що належить до техніки мовлення оратора?

99. Що таке правильна артикуляція звуків?
100. Якими прийомами виробляють дикцію?
101. Чому потрібно контролювати дихання під час виголошення промови?
102. Охарактеризуйте роль паузи як засобу впливу на слухача.
103. Які вимоги до зовнішнього вигляду промовця вам відомі?
104. Охарактеризуйте знаки невербального спілкування.
105. Назвіть різновиди жестів.
106. Проаналізуйте два риторичні ідеали античної риторики.
107. Які сучасні риторичні ідеали вам відомі?
108. Охарактеризуйте американський риторичний ідеал.
109. Виділіть основні особливості слов'янського або давньоукраїнського риторичного ідеалу.
110. Назвіть особливості тоталітарного риторичного ідеалу.
111. Як ви розумієте поняття «індивідуальний ораторський стиль»?
112. Які ознаки відносимо до індивідуального ораторського стилю?
113. Охарактеризуйте власний риторичний ідеал.